

Zesde hoofdstuk

Het begin van de roem

Een week later was Lambecks première. Bijna te laat, omdat het al begin maart was. Dr. Kohler besepte dat het dodelijk saai was geweest, een fiasco, een complete mislukking. Hoe moest ze reageren? Vooral tactvol. Ze belde Otto Lambeck.

‘Het was heel mooi,’ zei ze.

‘Noem het maar gerust een complete mislukking. Ze vinden dat ik moe ben, uitgeput, op. Zelfs dat ik eigenlijk altijd wel een beetje overschat ben. Seniel, ronduit seniel, zegt iemand van de hoofdstedelijke pers. “Na dat alles”, zegt Ixo, “kunnen we het maar het beste over de inhoud hebben”, en daarna beperkt hij zich tot de inhoud. Wat Öchsli schrijft, zal ik maar niet herhalen. Ik wil het er niet meer over hebben. Ik ben nu bezig met een nieuw stuk. Het gaat over een erfenis.’

Dr. Kohler dacht: wat verschrikkelijk, een stuk over een erfenis! □Zo,’ zei ze.

‘Ja,’ zei hij, ‘dat heb ik gevonden in een Franse kroniek uit de zestiende eeuw.’

‘Zo,’ zei ze. Waarom neemt die man, die het leven van tegenwoordig kent als geen ander, altijd van die belegen onderwerpen? Hij gebruikt kronieken uit de zestiende eeuw in plaats van politierapporten. Wat treurig, dacht ze.

‘Heb je al over Käsebier geschreven?’

‘Ja, begonnen.’

Net een mier, dacht ze, toen het gesprek afgelopen was. Zijn werk wordt met de grond gelijkgemaakt en hij begint meteen weer opnieuw.

Otto Lambeck schreef over Käsebier. Hij beschreef wat hij gezien en gehoord had en noemde hem “onderschat”, een woord dat Gohlisch ook al had gebruikt.

Het artikel verscheen in de ochtendeditie van de *Berliner Tageszeitung*.

's Avonds belde impresario Blumenthal de directeur van het Primus-Variété.

'Hebt u het artikel van Lambeck in de *Berliner Tageszeitung* gelezen? Dat is een ontdekking! Wilt u hem niet vastleggen?'

'Belachelijk! Omdat een dichter iets mooi vindt?'

'Ik heb daar een neus voor, dat wil ik u wel vertellen. Nu krijgt u die man nog voor 50 mark per avond. Over drie maanden betaalt u 300.'

'Belachelijk,' zei de directeur.

De volgende dag om elf uur ging de telefoon bij Lambeck.

'Met dr. Zwörger van de omroep, spreek ik met de meester zelf?'

'Ja,' zei Lambeck.

'Meneer Lambeck, u hebt een artikel over Käsebier geschreven in de *Berliner Tageszeitung*. Heel Berlijn heeft het erover. Uw ontdekking. Ik kom met een verzoek: zou u Käsebier, de zanger, voor de radio willen interviewen?'

'Wat moet ik doen?' vroeg Lambeck.

'Käsebier, de zanger, interviewen.'

'Maar ik ben geen journalist, ik heb geen geweldige stem en ben niet zo gevat. Zulk werk ligt me helemaal niet.'

'Laat ik het anders zeggen. Zou u met Käsebier voor de radio een gesprekje willen hebben?'

'Nee, ook dat niet. Maar, meneer Zwörger, denkt u vooral niet dat dit mijn principiële houding tegenover de radio is. Ik ben een voorstander van die buitengewone, om niet te zeggen wereldschokkende uitvinding.'

'Zou u dan bereid zijn een praatje van een minuut of twintig over hem te houden?'

'Ja, dat zou ik wel kunnen doen.'

'Dan misschien vrijdag, dat is over vier dagen.'

'Dat lijkt me een beetje kort dag. Maar volgende week vrijdag graag.'

‘Dan zal ik kijken of we het op die vrijdag kunnen plannen. Een ogenblikje, alstublieft. Goed, vrijdag.’

Vrijdag 10 maart sprak Otto Lambeck op de radio over Käsebier. “Onderschat” noemde hij hem, zoals hij het in zijn artikel al gedaan had en zoals Gohlisch hem al genoemd had.

Daarna was er geen houden meer aan. Fritz Grönemann schreef uitvoerig in *Die Weltschau* en vergeleek de zanger met de beste Parijse traditie. Otto Magnus schreef een stukje in *Excelsior*, een tijdschrift voor modern leven. Gravin Bloomsieck schreef over hem in dat elegante rechtse tijdschrift, dat zich in niets onderscheidde van het elegante linkse tijdschrift. Ze schreef dat zich hier een oorspronkelijk Duits talent manifesteerde dat het midden hield tussen een hofzanger en een volksdichter, een buitengewone combinatie van originele muzikaliteit en volkshumor.

Der Rote Stern schreef dat deze man vast en zeker heel veel kon, maar dat zijn teksten getuigden van de domme verheerlijking van een ondergaande klasse, die het een klassenbewuste arbeider onmogelijk maakte zulke uitgaansgelegenheden te bezoeken. *Hij is grof in de mond. Hij heeft zijn aantrekkingskracht te danken aan zijn nauwe verbondenheid met het Berlijnse volk (niet met het proletariaat als klasse!).*

De *Zentrumszeitung* oordeelde: *Hij geeft vorm aan figuren uit de wereld van het volk en uit de onderwereld met zo'n buitengewone distantie, dat een onbetamelijkheid of een dubbelzinnigheid door zijn kunst geen subjectieve uitdrukking wordt, maar een objectieve vorm en zo van hun morele gevaar worden ontdaan.*

De bijzonder scherpzinnige recensent van *Die Flamme* schreef: *Käsebier is een talent, maar mist het transcendente element dat alleen bij een getalenteerd kunstenaar samengaat met het metafysische dat hem de adeldom van het genie verleent. Als, vervolgde het artikel, de heer Ixo hem een broer van Yvette Guilbert noemt, dan is dat niet terecht, want Käsebier is een natuurtalent en waar zijn onderwerp boven de alledaagseheid uitstijgt, vervalt hij al gauw in banaliteit, een knappe banaliteit, die ik persoonlijk minder kan waarderen dan een schreeuw die spontaan aan de mond van een worstelende jongere ontsnapt.*

Der Völkische Aufgang schreef: *Weer een de hemel in geprezen talent van de joodse sensatiepers. De betaalde gunstelingen van de heer Moses Isaak Waldschmidt hemelen iets op waarvan ze geen notie hebben. Weerzinwekkende buitenlandse joden die last hebben van honderd overgecultiveerde hersencellen misbruiken de Duitse taal om een rooie toe te juichen die de grootste schat van ons volk, het schoonste voortbrengsel van de vaderlandse kunst, het volkslied, bekladt en voor zijn ijdele ambities misbruikt.*

Zowel de *Kölnische* als de *Münchner Illustrierte* brachten artikelen over hem met vijf à zeven afbeeldingen.

Zevende hoofdstuk

Frächter maakt een boek over Käsebier

Twee dagen later ging het gerucht al dat Käsebier in de Wintergarten, het variététheater, zou optreden. Maar dat was nog wat voorbarig.

Frächter bood de middelgrote regionale kranten een serie artikelen over Käsebier aan. Leipzig, Breslau, Keulen, Dortmund en Tilsit wilden het wel hebben. Tien pfennig per regel.

Die avond zat Frächter in het Romanisches Café. Willi Frächter was heel lang en had blond, gepommadeerd haar dat in zijn nek wat lang was. Hij kwam uit Gotha.

Het Romanisches Café ligt tegenover de Gedächtniskirche en bestaat uit een afdeling voor mensen met een ongeregelde en een voor mensen met een geregelde levenswijze. De ongeregelde zitten links van de draaideur. De geregelde rechts. Het Romanisches Café is heel smerig. Ten eerste is het ondanks de grote ramen zo rokerig als voor een broedplaats van intellect nodig is en ten tweede is het smerig door de gewoonten van de bezoekers, die aan één stuk door rokersafval op de grond gooien. En ten derde door de enorme toeloop. Want dit café is een thuis. Hongaren, Polen, Joegoslaven, Russen, Tsjechen, Slowaken, Roethenen, Denen, Bohemers, Oostenrijkers, Balten, Letten, Litouwers, Serviërs, Roemenen en de grote groep joden uit het oosten die naar Berlijn zijn gekomen om hun blik te verruimen; al die mensen treffen daar landgenoten. Want zo gaat het in Berlijn: de vreemdelingenstatistieken interesseren zich hoofdzakelijk voor de Amerikanen, maar eigenlijk komen er vooral volkeren uit het oosten naar Berlijn met eventueel een paar Hollanders en Denen. Dat is minder belangrijk. Maar Berlijn ligt honderd kilometer van de Poolse grens. Berlijn is een voorpost van het noordoosten, zoals Wenen dat is van het zuidoosten. Berlijn is geen chique hoofdstad, zoals Parijs of

Rome of Londen, waar de Engelsen en Amerikanen, de Spanjaarden en Fransen naartoe gaan *for sightseeing* in het voorjaar of in het hoogseizoen voor een *trip*. Naar Berlijn kom je uit het oosten om een baan te zoeken, om muziek te maken, om te filmen en om te schilderen, toneel te spelen, te schrijven, te regisseren, te beeldhouwen, om auto's te verkopen, schilderijen, bouwgrond, tapijten, antiek, om winkels te openen, schoenwinkels, kledingwinkels, parfumerieën, om honger te lijden en te studeren. Ze zitten allemaal in het Romanisches Café, eerst in de afdeling Geregeld en later in de afdeling Ongeregeld. Ze zitten allemaal te praten en te schelden.

Willi Frächter zat met Heinrich Wurm bij het zootje ongeregeld en vertelde hoe succesvol zijn serie artikelen over Käsebiert geweest was. Heinrich Wurm zei dat hij momenteel over Berlijnse bouwprojecten schreef. Een zwembadproject. Verder moesten de huizen aan de Spandauer Straße, de Stralauer Straße en de Jüdenstraße tegen de grond.

'Allemaal?' vroeg Frächter.

'Natuurlijk, wat moeten we met die oude rommel? Daar moeten fantastische kantoren komen, negen verdiepingen, allemaal glas en een nieuw bouw materiaal: pathetix. Dan een hotel met duizend standaardkamers voor zeven mark op de plaats van de Kaiser-Wilhelm-Gedächtnis-Kirche. Project van twee architecten, Grützekopf en Hobel. Ik heb alles al aan de *Allgemeine Zeitung* verkocht.'

'Ja,' zei Frächter, 'de provincie betaalt wel slechter, maar je hebt veel meer keus. Ik zou nooit voor vast bij een Berlijnse krant willen zitten.'

'Ach, kom nou, Frächter.'

'Nou ja, als ik bij de *Berliner Tageszeitung* kon komen, lag het misschien anders. Maar zeg nou zelf: wie van die idioten van redacteurs weet een politiek talent dan te waarderen?'

'Ik heb tot nu toe eigenlijk heel goed kunnen leven van korte stukken,' vervolgde hij, 'ik schreef er twee per maand, ik kon leven waar ik wou, heb in Ierland, Griekenland en vooral Sovjetrus-

land gezeten en eigenlijk is het altijd goed gegaan. Meer dan twee hoefde ik er nooit te schrijven, maar ik wou een tijdje in Berlijn wonen. Je moet nog profiteren van het kapitalisme zolang het op zijn hoogtepunt is en ik zit er ook tot mijn nek toe in. Laatst heb ik met Lambeck gegeten en die zei ook dat je één keer in je leven in Berlijn gewoond moet hebben.'

Hij verwachtte dat er een huivering van respect door Wurm heen zou gaan. Dat gebeurde ook, maar Wurm antwoordde:

'Weet je trouwens dat de persbureaus W.T.B. en T.U. vandaag besloten hebben nieuws over Käsebier te brengen? Hij gaat in de Wintergarten optreden. Een tweede Yvette Guilbert.'

'Eigenlijk heb ik hem ontdekt.'

'Hoezo?'

'Ik heb Lambeck op hem geattendeerd.'

'Verdomme, waarom heb je er zelf niet over geschreven?'

'Als je niet over de afdeling Variété gaat, is het heel moeilijk om zoiets geplaatst te krijgen. Maar ik ga nu een boek over hem publiceren.'

'Waar dan?'

'Ik weet nog niks zeker, maar ik denk dat het wat wordt.'

Lieven kwam op hun tafel af.

'Ben je al bij Käsebier geweest? Dat is je reinste magie. Ge-
woon een natuurtalent. Alleen de domsten van alle recensenten,
die Berlijnse idioten, kunnen iets als deze grootste acteur van
deze tijd over het hoofd zien.'

'Ik heb hem ontdekt,' zei Frächter.

Lieven sprong op en pakte Frächters beide handen.

'Dan mag ik je wel feliciteren! Ik benijd je. Dat had ik nou zo graag gewild. Waarvoor leeft een journalist anders dan voor het ontdekken en presenteren van de groten van zijn tijd? Waarvoor schrijven we, als het niet is om een genie de kans te geven?'

Frächter stond op.

'Ben zo terug,' zei hij en ging naar de telefoon. In de cel geperst belde hij Mohnkopp, een jonge uitgever.

‘Luister eens, Mohnkopp, we moeten een boek uitgeven: *Käse-bier*. Ik heb horen zeggen dat hij naar de Wintergarten gaat.’

‘Geweldig idee, waar zullen we dat bespreken?’

‘Vanavond bij Schwannecke.’

Die avond zat Frächter bij Schwannecke. Zover was hij nu na amper drie weken. Al een bespreking bij Schwannecke. Gisteren nog Romanisches Café, gisteren nog tabak op de grond, sigaretten- en sigarenpeuken op de kale vloer, marmeren tafels, koffie verkeerd, twee eieren in een glas en vandaag parket met tapijt, intieme compartimenten en wijn en gebraden vlees en bearnaise-saus.

Frächter kwam om elf uur. In het compartiment naast hem zat Käte met een advocaat. Zwarte avondjurk met roos. Ze zag er goed uit.

Hij wachtte. Komen en gaan. In de achterkamer, na een première, de prominenten. Komen en gaan. Grote mannen, kleine mannen, grote vrouwen, kleine vrouwen, zwarte, blonde, bruine, Engelsen, witblond en groot, kleine Italiaanse vrouwen, zwart en kleurrijk, een Japanse, spleetogen en geel, een blonde Pruisische, een gezette Française, een tengere, slanke, tragische filmacteur, een tengere, blonde, zwaarmoedige schilder, een kleine, dikke filmproducer, een lelijke regisseur; uiteindelijk spraken ze allemaal Oostenrijks, allemaal, ook de Japanse met de spleetogen.

Mohnkopp kwam. Frächter deed een royale bestelling en begon al gauw in medias res. Het boek niet groter dan vijf katernen, met illustraties, 1,50 mark per exemplaar, en wat voor honorarium? Frächter vroeg een vast bedrag en royalty's.

‘Nee, dubbelop,’ zei Mohnkopp, ‘dat kan niet.’

‘Laten we dan zeggen: een voorschot en royalty's.’

Mohnkopp onderhandelde. Hij wilde alleen royalty's geven. 10 pfennig per boek.

‘Nee, en tweeduizend mark voorschot.’

‘Wie schrijft het eigenlijk?’ vroeg Mohnkopp.

‘Ik ga alle prominenten korte artikelen vragen, schrijvers, een actrice, recensenten, journalisten, bekende sporters, een grootin-

dustrieel, iemand van de regering. Laat dat maar aan mij over, ik doe de redactie en schrijf vooral een lang artikel "Käsebier over Käsebier". Maar niet voor minder dan tweeduizend mark voorschot. Ik garandeer je een doorslaand succes en daarom wil ik royalty's.'

Ze onderhandelden. Käte kwam bij hun tafel staan. Frächter vroeg:

'Ben jij al naar Käsebier geweest?'

'Nee,' zei Käte. 'Ik heb het elke avond uitgesteld. Maar morgen ga ik zeker. Het schijnt zo druk te zijn dat je zonder relaties niet eens binnenkomt. Is het echt zo goed?'

'Fantastisch,' zei Frächter.

'Tot ziens, schatje,' zei Käte, 'we bellen nog.'

'Je ziet het,' zei Frächter, 'je ziet het. Beste jongen!' riep hij naar Augur, die somber, met opgeslagen kraag, zonder hoed en met de nieuwste kranten door de zaak sloop, 'ben jij al in Hasenheide geweest?'

'Ja, het is de moeite waard om te gaan, als je zoiets tenminste belangrijk vindt, is het de moeite waard. De reactie wint terrein, de socialisten willen voor een pantserkruiser stemmen.'

'Ja, verschrikkelijk.'

'We bellen nog.'

'Je ziet het,' zei Frächter. 'Je ziet het.'

'Je kunt er wat van!' lachte Mohnkopp, 'dus duizend mark en vijf procent.'

'Afgesproken.'

De volgende morgen begon Frächter te bellen. Eerst bestelde hij bij Käsebier twintig pagina's Käsebier, verder tien foto's, één Käsebier alleen, één Käsebier met vrouw en één Käsebier thuis.

'Wat doet u graag, meneer Käsebier?'

'Tja, wat zal ik zeggen?'

'Eh, houdt u vogels?'

'Nee, misschien zien ik ze vliegen.'

'Andere zoölogische belangstelling, ik bedoel honden of katten?'

'Nee, alleen mijn vrouw.'

'Hebt u agrarische belangstelling?'

'Nee.'

'Hebt u een tuinhuisje?'

'Nee.'

'Doet u aan sport?'

'Ja, wielrennen.'

'Geweldig. Laat een foto van uzelf als renner maken.'

'Ik fiets maar af en toe.'

'Maakt niet uit. Laat een foto van uzelf in wielertenuue maken.'

'Nou, dan houden mijn collega's me voor de gek.'

'Als u in de Wintergarten optreedt, houdt niemand u meer voor de gek. En zes foto's van rollen. En schrijft u een biografie van minimaal twintig pagina's. Enkelzijdig en getypt. Zes foto's van rollen, meneer Käsebier!'

Frächter belde Gohlisch: 'Geachte heer Gohlisch, schrijft u voor mij vijf getypte pagina's over Käsebier. Mohnkopp geeft een boek uit over Käsebier.'

'En wat doet u daarbij?'

'Ik help hem.'

'Nou, goed hoor!'

'Dus u doet het? Een aantal prominente mensen hebben al toegezegd, afgezien van Lambeck.'

'Goed, ik stuur een artikel.'

'Wat fijn, meneer Gohlisch, u bent momenteel toch de beste stadsverslaggever van Berlijn. Ik heb de laatste tijd eersterangstukken van u gelezen.'

's Avonds had Frächter het boek rond.